

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů EU)

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Karel Hlaváček

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

OBSAH

OBSAH	2
EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ	3
CHORVATSKO	3
HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU	3
GRUZIE: PŘÍČINY A PRŮBĚH PĚTIDENNÍ VÁLKY	3
SUMMIT G20	6
VZTAHY EU S LATINSKOU AMERIKOU	8
ÍRÁN	9
HONDURAS	12
JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA, ZIMBABWE	13
DOKUMENTY SZBP EU	14

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

CHORVATSKO

Pozadí

Slovinsko blokovalo chorvatské přístupové rozhovory od prosince minulého roku kvůli vzájemnému územnímu sporu. Vyřešení sporu se ukázalo být obtížnou záležitostí (selhaly i snahy Komise jakožto prostředníka) a s postupujícím časem se spor stal vážnou překážkou pro dodržení plánovaných termínů přístupového procesu Chorvatska (původně měly být přístupové rozhovory skončeny již v roce 2009).¹

Aktuálně

Dne 11. září 2009 oznámilo Slovinsko po jednání předsedů vlád obou zemí, že nadále nebude blokovat chorvatské přístupové rozhovory. Tento krok umožnilo dosažení dohody na tom, že výchozím bodem pro další jednání bude status quo z 25. června 1991, takže všechny pozdější dokumenty a prohlášení nebudou mít na řešení sporu vliv.^{2 3}

Očekávaný vývoj

Vyřešení sporu je tedy stále otázkou budoucnosti, nyní by ale již nemělo docházet k negativním dopadům na proces rozšíření. Podle eurokomisaře pro rozšíření Olliho Rehna by s ohledem na poslední vývoj mohlo Chorvatsko uzavřít přístupové rozhovory v průběhu první poloviny roku 2010.⁴

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a vnějších vztahů EU)

GRUZIE: PŘÍČINY A PRŮBĚH PĚTIDENNÍ VÁLKY

Popis problematiky

V prosinci 2008 byla založena Nezávislá vyšetřovací mise gruzínského konfliktu (IIFMCG – CEIIG), v jejímž čele mise stojí švýcarská diplomatka Heidi Tagliavini.. Mandát mise byl vymezen Radou EU a spočíval ve vyšetření příčin a průběhu

¹ Bližší informace o sporu a jeho průběhu viz minulé přehledy, např. Přehled SZBP březen 2009 nebo červen 2009.

² Jedním z důvodů překonání mrtvého bodu v jednání může být i personální výměna na chorvatské straně – předsedkyní vlády se zde od července stala politička a novinářka Jadranka Kosorová, která vystřídala Ivo Sanadera.

³ Viz BalkanInsight.com, 11. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁴ Viz Europolitics, 3809, 3. 9. 2009.

konfliktu mezi Ruskem a Gruzii ze srpna roku 2008. Dne 30. září 2009 byla prezentována zpráva této mise obsahující výsledky šetření.⁵

Obsah zprávy⁶

Mnohasetstránková zpráva se snaží popsat konflikt v mnoha jeho aspektech: zahrnuje historický vývoj, mezinárodní situaci, posouzení vzhledem k mezinárodnímu právu, mezinárodnímu humanitárnímu právu či lidským právům.

Mezinárodní společenství přispělo k vypuknutí konfliktu nevhodným načasováním některých kroků, zejména uznáním Kosova, na které Rusko reagovalo opakovaně v tom smyslu, že se jedná o precedent pro možné uznání samostatnosti Abcházie a Jižní Osetie na Gruzii. Také bukurešťský summit z dubna 2008, na kterém bylo Gruzii přislíbeno budoucí členství v NATO, ale bez konkrétních kroků směřujících k přijetí, mohlo působit jako katalyzátor konfliktu. Kromě toho přes návštěvy významných politiků v Gruzii v období bezprostředně předcházejícím konfliktu (např. americká ministryně zahraničí Condoleeza Rice či vysoký představitel pro SZBP Javier Solana) nepodniklo mezinárodní společenství žádnou dostatečně účinnou akci na prevenci konfliktu. Mezinárodní společenství projevilo také nedostatečnou přizpůsobivost ve svém úsilí o dlouhodobější předcházení konfliktů (týká se misí na gruzínském území, které se podle zprávy nedokázaly adaptovat na změněné podmínky).

Rusko pod prezidentem Putinem se stalo silnějším a začalo důsledněji prosazovat své zájmy v blízkém zahraničí. Zejména od roku 2004 lze vysledovat přibližování Ruska a těchto dvou oblastí (např. formalizace vztahů, poskytování ruských pasů tamním občanům), které bylo z gruzínské strany často nazýváno jako „plíživá anexe“. Vztahy Ruska a **Gruzie** se výrazně zhoršily nástupem Michaila Saakašviliho do funkce gruzínského prezidenta a gruzínskému razantnímu prozápadnímu kurzu. Za prezidenta Saakašviliho také došlo k výraznému vojenskému posílení a v tomto směru ke zvýšení sebevědomí Gruzie za zřetelné podpory USA.

Podle zprávy konflikt začal gruzínským ostřelováním jihoosetinského města Cchini v noci ze 7. na 8. září 2008, které se událo v rozporu s **mezinárodním právem**, protože nebylo nutné a přiměřené.⁷ V rozporu s mezinárodním právem byly i útoky gruzínských sil na ruské mírové jednotky (peacekeeping forces) v Jižní Osetii z téže noci, protože navzdory tvrzení Gruzie nedošlo k většímu ruskému vojenskému útoku před začátkem gruzínského útoku, ani neexistují důkazy, že by ruská strana k tomuto útoku jednoznačně směřovala.

Ruská odvěta vůči Gruzii byla v souladu s mezinárodním právem, dokud mohla být ospravedlněna obranou ruských mírových sil. Ruská akce ale zdaleka překročila

⁵ Více informací o aktivitách EU vůči Gruzii v návaznosti na pětidenní válku viz Přehled SZBP červenec 2009.

⁶ Zpráva IIFMCG – CEIIG k dispozici [ZDE](#).

⁷ Zpráva nicméně výslovně upozorňuje, že gruzínské ostřelování konflikt pouze odstartovalo, ovšem nebylo jeho skutečnou příčinou. Příčiny konfliktu jsou složité a je nutno je hledat i na ruské straně a mezinárodní scéně.

hranici nutné obrany, porušila mezinárodní právo a stala se útokem na Gruzii. Nemůže být ospravedlněna ani jako akce na ochranu lidských práv obyvatel Jižní Osetie, protože Rusko takové zásahy odmítá a jeho akce byla motivována jinými zájmy. Stejně tak není ruský útok ospravedlnitelný ani jakožto zákrok na ochranu vlastních občanů, protože se nezaměřil primárně na záchranu a evakuaci těchto obyvatel. Ruská vojenská operace mimo Jižní Osetii proto byla jednoznačným porušením mezinárodního práva.

Jedním z nejzávažnějších obvinění v rámci konfliktu spočívalo v údajné genocidě Gruzie vůči Osetincům. Tato obvinění však mise neshledala jako podložená. Porušování **lidských práv a mezinárodního humanitárního práva** se událo spíše opačným směrem: docházelo k násilnému vysídlování, systematickému rabování a ničení zaměřenému na Gruzince sídlící v Jižní Osetii a jejich majetek. Zpráva s určitou opatrností klasifikuje tato porušení lidských práv jako etnickou čistku. K porušování lidských práv (klasifikovanému jako válečné zločiny) ale docházelo u všech stran konfliktu: jihoosetinské, ruské i gruzínské. V konfliktu přišlo o život zhruba 850 lidí, okolo 135 000 lidí uprchlo ze svých domovů, z toho asi 35 000 zatím nemá výhled na brzký návrat.

Z konfliktu podle zprávy vyplývají mezi jinými také následující poučení:

- je třeba důslednější a lépe načasované úsilí mezinárodního společenství v předcházení eskalace krizí (týká se zejména RB OSN a velmocí);
- je třeba pružnější reakce na měnící se situaci v oblasti prevence konfliktu (týká se misí podporující mír, zde např. mise OBSE v Gruzii či mise UNOMIG);
- jako prostředník v konfliktu nesmí působit nikdo, kdo je jednostranně zainteresován ve prospěch jedné ze stran (jako v tomto případě Rusko ve prospěch separatistických oblastí).

Reakce na zprávu

Zpráva podle prohlášení jejích autorů nemá za cíl být podkladem pro nová soudní stíhání, ani „přilévat oleje do ohně“ ve stále vyhrocené situaci v Gruzii, jejím cílem je pouze přispět k lepšímu pochopení příčin a tak čerpat poučení do budoucna. Vyznění zprávy je ale příznivější pro Rusko, jehož role v konfliktu byla předtím často posuzována jednoznačně negativně. Utrpí naopak pověst Gruzie, která se prezentovala jako oběť rozpínajícího se Ruska. Gruzie již proti zprávě formálně protestovala, když její vláda vydala prohlášení, že dne 7. srpna 2008 již byly ruské síly v Jižní Osetii. Naopak Rusko reagovalo spíše pozitivně s tím, že se ukazuje oprávněnost ruských akcí.⁸

Ozývají se i hlasy, že ať už je to úmyslem nebo ne, zpráva pouze otevírá ještě nezahojené rány. Z pragmatického hlediska bylo chybou zprávu vytvářet a

⁸ Viz NYTimes.com, 30. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

prezentovat. Takto reagoval litevský ministr zahraničí a je pravděpodobné, že ruské výroky o oprávněnosti ruského postupu vzbudí neklid v celém Pobaltí a na Ukrajině.⁹

SUMMIT G20

Popis problematiky

Ve dnech 24. a 25. září 2009 se v Pittsburku konal summit G20, jehož hlavním tématem byla, stejně jako na dubnovém summitu, koordinace boje s hospodářskou krizí.

Minulý summit se konal na počátku dubna 2009 a byl mnohými komentátory hodnocen kladně.¹⁰ Zpravodajský server BBC přinesl **hodnocení dosavadní implementace** rozhodnutí přijatých v rámci tohoto summitu¹¹:

- slíbené navýšení zdrojů Mezinárodního měnového fondu (MMF) o 750 miliard dolarů bylo splněno;
- slíbených 250 miliard dolarů na stimulaci přeshraničního obchodu poskytnuto dosud nebylo (poskytnuto bylo dosud pouze 65 miliard dolarů a Světová banka, která má poskytnout část půjček, má problémy se získáním zdrojů);
- k novým regulacím hedgeových fondů v zásadě nedošlo (EU ale zpracovala návrh na tvrdší regulace, ke kterému má ovšem výhrady Velká Británie);
- k zákroku proti daňovým rájům došlo – daňové ráje dostaly lhůtu (do března 2010), ve které se mají přizpůsobit určeným daňovým standardům, jinak budou čelit sankcím.
- byl ustaven Výbor pro finanční stabilitu (Financial Stability Board), v jehož rámci se nezávazně diskutují možnosti finanční regulace.

Jednání v institucích EU

Dne 17. září 2009 se v Bruselu konal **neformální summit EU**¹², jehož cílem bylo sjednotit stanoviska evropských zemí před nadcházejícím summitem G20. Diskutovány byly problémy ukončení podpůrných ekonomických opatření, změna systémů bankovních odměn a financování boje proti změně klimatu.

Evropští státníci se shodli na tom, že v současnosti přes známky ekonomického oživení ještě není čas na okamžité rušení podpůrných opatření pro ekonomiku. Ústupové strategie (exit strategies) je nutné naplánovat nyní, ale implementovány budou, až se oživení stane zřejmým. Bankovní odměny v současnosti zvyšují riziko

⁹ Viz Euobserver.com, 1. 10. 2009, k dispozici [ZDE](#).

¹⁰ Více informací o dubnovém summitu G20 viz Přehled SZBP březen 2009.

¹¹ Hodnocení BBC k dispozici [ZDE](#).

¹² Výstupy z neformálního summitu k dispozici [ZDE](#).

morálního hazardu – v případě úspěchu je zisk soukromou záležitostí, v případě neúspěchu je ztráta věcí daňových poplatníků. EU proto chce tlačit na změny v systému odměn bankéřů.¹³

Výstupy summitu¹⁴

Mezi hlavní výstupy summitu patří:

- shoda ohledně reformy hlasovacích práv v rámci MMF. Detaily dosud nejsou zřejmé, pravděpodobný je pětiprocentní posun hlasů směrem od rozvinutých zemí (a to především evropských¹⁵) k rychle se rozvíjejícím ekonomikám
- K implementaci změn v hlasovacích právech by mohlo dojít v horizontu několika let
- shoda na nutnosti redukovat nerovnováhy obchodních bilancí a státních rozpočtů (podle některých ekonomů právě tyto nerovnováhy způsobily současnou hospodářskou krizi). Toto opatření v praxi znamená, že USA by měly snížit míru spotřeby, zvýšit by ji naopak měla Čína, EU by měla podpořit investice
- shoda na tom, že G20 by měla nahradit G8 jakožto hlavní světové fórum diskutující o globálních ekonomických záležitostech
- shoda na navázání odměn bankéřů k dlouhodobým výsledkům (odměnám ale nebyly stanoveny stropy, omezující jejich výši)
- shoda na zvýšení míry bankovních rezerv (nebyla ovšem dohodnuta přesná čísla)
- shoda na tom, že nyní je nutno připravit rušení podpůrných ekonomických opatření, ale implementace by měla proběhnout až později
- z hlediska EU nedostatečný pokrok v oblasti klimatické změny.

Hodnocení summitu

Summit přinesl **posun směrem k multilateralismu**, který nalezl různorodou odezvu. Radikální pohled přinesl britský list Guardian, který tvrdě kritizuje převahu západního světa v rozhodujících finančních institucích jako je MMF či Světová banka a současné změny chápe jako kosmetické.¹⁶ Naopak např. nevládní organizace One přijala zvýšení úlohy G20 na úkor G8 kladně.¹⁷

Ekonomické důsledky summitu hodnotí např. bývalý hlavní ekonom MMF Simon Johnson pro New York Times.¹⁸ Jeho hodnocení je silně kritické. Minulý summit podle něho byl úspěšný, ten současný ale mnoho nepřináší. Domluva na redukcii nerovnováh je podle něho bezvýznamná, protože neexistují prostředky k jejich prosazení. Posun hlasovacích práv v MMF považuje za zablokovaný evropskými státy

¹³ Viz EUobserver.com, 18. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

¹⁴ Společné prohlášení ze summitu G20 k dispozici [ZDE](#).

¹⁵ Evropské země mají z historických důvodů v MMF velikou váhu; např. i Belgie či Nizozemsko mají v MMF větší váhu než Indie či Brazílie. Německo, Francie, Velká Británie i Itálie pak mají větší váhu než Čína.

¹⁶ Komentář Guardian.co.uk k dispozici [ZDE](#).

¹⁷ Reakce nevládní společnosti One k dispozici [ZDE](#).

¹⁸ Komentář Simona Johnsona k dispozici [ZDE](#).

a změnu v odměnách bankéřů považuje za pouhé léčení důsledků. Za skutečné příčiny považuje např. nadměrnou velikost bank a podporu neúspěšných finančníků státem. Johnsonovu hodnocení se v mnohém podobá i komentář nositele Nobelovy ceny za ekonomii Josepha Stiglitze, který za největší možný přínos pittsburského summitu považuje navržení agendy pro příští setkání.¹⁹ Strážlivě summit hodnotí BBC, které poznamenává, že „lídři G20 se kupředu hnuli jen pomalu“.²⁰

Environmentální důsledky summitu komentuje např. německý list Der Spiegel, podle kterého bylo pro EU obtížné vyjednávání s Američany, kteří se ve vnitřní politice soustředí především na nadcházející zdravotní reformu a nikoli na klimatickou změnu. Možnost úspěchu prosincové Kodaňské konference o změně klimatu tak prý začíná být ohrožena.²¹

VZTAHY EU S LATINSKOU AMERIKOU

Popis problematiky

EU se ve **vzájemných vztazích** s Latinskou Amerikou snaží o vyjednání asociačních dohod s tamními regionálními organizacemi (Andské společenství²², Mercosur²³, Střední Amerika²⁴) a ustavení zón volného obchodu (FTA). EU kromě toho má zájem na přesvědčení Latinské Ameriky k podpoře boje proti globálnímu oteplování.²⁵ Latinská Amerika se soustředí především na boj proti sociální nerovnosti a chudobě a očekává v tomto směru od EU podporu. V letech 2007-2013 by EU měla do Latinské Ameriky směřovat pomoc v hodnotě tří miliard eur, především na podporu sociální soudržnosti a regionální integrace.²⁶

Přes celkově přátelské naladění vzájemných vztahů se projevují dlouhodobé **neshody**, které ústí v protahování a přerušování vyjednávání o asociačních dohodách. Euobserver upozorňuje, že v současnosti jsou všechna vyjednávání zastavena: dlouhodoběji s Mercosurem a Andským společenstvím (zde EU v současnosti vyjednává izolovaně s Peru a Kolumbií, které mají konzervativněji orientované vlády), nově byla jednání pozastavena i se Střední Amerikou v důsledku honduraského puče.²⁷

Dne 30. září 2009, při příležitosti desátého výročí existence strategického partnerství EU – Latinská Amerika, prezentovala **Komise** sdělení Evropskému parlamentu a

¹⁹ Komentář Josepha Stiglitze k dispozici [ZDE](#).

²⁰ Viz BBC.co.uk, 26. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

²¹ Viz Spiegel.de, 25. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

²² Andské společenství je obchodní blok zahrnující Bolívii, Kolumbii, Ekvádor a Peru.

²³ Mercosur je obchodní blok skládající se z Argentiny, Brazílie, Paraguaye a Uruquaye.

²⁴ Centrální Amerika zahrnuje Guatemalu, Honduras, Kostariku, Nikaraguu, Panamu a Salvador.

²⁵ Více informací o vztazích EU-Latinská Amerika viz Přehled SZBP květen 2008, popř. viz stránky Komise [ZDE](#).

²⁶ Více informací o pomoci EU Latinské Americe k dispozici [ZDE](#).

²⁷ Viz Euobserver.com, 30. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

Radě: EU – Latinská Amerika: Partnerství globálních hráčů, které hodnotí současný stav vzájemných vztahů a vymezuje cíle EU pro následující léta.

Sdělení Komise EU – Latinská Amerika: Partnerství globálních hráčů²⁸

Komise ve svém sdělení zdůrazňuje, že během uplynulých let bylo mnohé dosaženo, už samotný vznik strategického partnerství s Latinskou Amerikou a zahájení vyjednávání o asociačních dohodách je velkým krokem kupředu. EU se také výrazně zasadila o podporu sociální soudržnosti v Latinské Americe.

Jako nejdůležitější současnou výzvu vidí EU následky potravinové a hospodářské krize, kdy je třeba řešit problém sociální soudržnosti bez příklonu k protekcionismu. Za důležitý Komise pokládá také boj proti změně klimatu.

Hlavním návrhem Komise pro posílení vzájemných vztahů je vytvoření Investičního nástroje pro Latinskou Ameriku (LAIF), který by měl být obdobou Investičního nástroje pro sousedství (NIF) skrze který by do roku 2013 mělo být poskytnuto okolo 100 milionů eur. Nástroj by měl podpořit investice v Latinské Americe v čase krize, ale i podpořit trvale udržitelný rozvoj.

Další předpokládaný vývoj

Summit EU-Latinská Amerika se bude konat v květnu 2010 ve Španělsku. Existují obavy, že EU přes svoji rétorickou podporu regionální integrace v Latinské Americe upouští od skutečné podpory, což se v současnosti projevuje vyjednáváním na bilaterální úrovni poté, co jednání s regionálními organizacemi selhalo.²⁹

ÍRÁN

Vztahy EU-Írán

Vztahům EU s Íránem dlouhodobě dominují otázky **lidských práv** a íránského **jaderného programu**.

O otázce **lidských práv** vedla EU s Íránem mezi lety 2002 a 2004 rozhovory, které ale byly následně přerušeny pro nedostatek íránské spolupráce.³⁰ EU se podílí na financování projektů podporujících lidská práva a vzdělávání v Íránu (pomocí Evropského nástroje pro demokracii a lidská práva - EIDHR). Prohlubování vzájemných vztahů EU spojuje s pokrokem v oblasti lidských práv a pravidelně vydává prohlášení protestující proti jejich porušování.³¹

Při řešení problému íránského **jaderného programu** se EU orientuje na snahu dostat program diplomatickou cestou pod mezinárodní kontrolu, a tak zajistit jeho výhradní

²⁸ Sdělení Komise k dispozici [ZDE](#).

²⁹ Viz Euobserver.com, 30. 9. 2009, k dispozici [ZDE](#).

³⁰ Prohlášení předsednictví k přerušení dialogu k dispozici [ZDE](#).

³¹ Více informací o vztazích EU-Írán v oblasti lidských práv [ZDE](#).

použití pro civilní účely. EU v jednáních kromě stálých členů RB OSN a Německa zastupuje také Javier Solana, vysoký představitel pro SZBP. V průběhu minulých let byly Íránu předkládány návrhy na užší spolupráci s EU a pomoc při rozvíjení civilního jaderného programu, dosud ale nebylo dosaženo shody.³² V souvislosti s íránským jaderným programem zavedla EU v roce 2007 vůči Íránu sankce, zahrnující především zákaz vývozu technologií a zboží, které by mohly být použity k vývoji jaderných zbraní.³³

Současná lidsko-právní a „nukleární“ situace v Íránu

Lidská práva jsou v Íránu dlouhodobě hrubě porušována. Podle zprávy **Human Rights Watch**³⁴ Írán v roce 2008 vystupňoval pronásledování politických aktivistů a byly zaznamenány i případy jejich mučení (zpráva však ještě nezaznamenává současnou vlnu politických represí). Jako záminku pro tyto zásahy používá Írán hrozbu vnějšího nepřítele. Porušována jsou i práva žen a menšin. Pravděpodobně největší pohoršení ale budí popravy nezletilých (íránský zákon umožňuje popravu u dívek od 9, u chlapců od 15 let). Írán provedl od roku 2005 26 z 32 známých případů poprav nezletilých. **Amnesty International** zaznamenala v roce 2008 také případy takových trestů jako amputace končetiny či smrt kamenováním.³⁵ Human Rights Watch uvádí, že porušování lidských práv je dlouhodobě zastiňováno problémem jaderného programu Íránu, takže během (minulého) Ahmadínežádova prezidentského období „dialog mezi Západem a Íránem ohledně lidských práv téměř ustal“. EU sice přislíbila podmínění kooperace s Íránem dodržováním lidských práv, praktických výsledků ale nebylo dosaženo.

Další zhoršení lidsko-právní situace nastalo po **prezidentských volbách** v červnu tohoto roku. Ve volbách obhájil svůj mandát konzervativní Mahmúd Ahmadínežád před reformněji orientovaným Hosejnem Músávím. Výsledky voleb ale byly zpochybnovány a následné nepokoje spojené s pouličními protesty a rozštěpením politického spektra vyústily v represe proti demonstrujícím reformistům a hlubší krizi důvěry mezi vládou a částí populace. Vlna politických represí nastartovaná volbami pokračuje i nadále.³⁶

³² Více informací o vztazích EU-Írán v oblasti nukleárního programu [ZDE](#).

³³ Seznam sankcí EU vůči Íránu [ZDE](#).

³⁴ Zpráva Human Rights Watch k dispozici [ZDE](#).

³⁵ Zpráva Amnesty International k dispozici [ZDE](#).

³⁶ V současné době se zdá, že konzervativní síly v Íránu již dokázaly stabilizovat situaci. Dne 3. září 2009 parlament schválil nominaci 18 z 21 ministrů budoucí Ahmadínežádovy vlády, přičemž řada z potvrzených nominací se zdá dokládat postupující expanzi moci okruhu osob vzešlých z vysokých důstojnických pozic v Revolučních gardách (RG), které podle všeobecného názoru analytiků zinscenovaly zfalšování červnových prezidentských voleb a jsou také hnacím motorem politických represí. Parlament byl přitom považován za určitou protiváhu vůči konzervativně orientované exekutivě a byly očekávány problémy se schvalováním kandidátů. Důležitou roli zde pravděpodobně hrál zásah nejvyššího vůdce islámské revoluce ajatolláha Chámeneiho, který apeloval na „demonstraci národní jednoty tváří v tvář vnějším agresorům“. Viz TIC 1023/2009-TEHRAN, 7. 9. 2009.

Co se týká íránského **jaderného programu**, podle zprávy Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA) z 28. srpna 2009³⁷ je současná situace spíše neutěšená. Írán sice spolupracuje v některých dílčích bodech, nicméně v dalších nikoli, a nemůže tak panovat jistota, že v Íránu neprobíhají nepřiznané jaderné aktivity či že se zde nenachází nepřiznaný jaderný materiál. Iran Watch uvádí, že Írán má v současné době pravděpodobně dostatečné množství izotopu uranu U-235³⁸ k výrobě jedné atomové bomby a do konce tohoto roku bude mít dostatečné množství k výrobě bomby další. Do konce roku tak upevní svoji pozici potenciální jaderné velmoci.³⁹

EU aktuálně k lidským právům a jadernému programu

Íránské volby měly výrazný vliv na vztahy EU-Írán v oblasti **lidských práv** – EU protestovala proti zatýkání demonstrantů a násilí, Írán reagoval nařčením z vměšování do vnitřních záležitostí a vyhoštěním několika britských diplomatů.⁴⁰ Napětí ve vzájemných vztazích pokračuje i nadále: dne 9. září 2009 EU reagovala na zatčení některých spolupracovníků opozičních prezidentských kandidátů a uzavírání kanceláří nevládních organizací v Íránu prohlášením předsednictví⁴¹, v němž tyto kroky prohlašuje za „koordinované úsilí směřující k umlčení pokojné opozice“. Kromě toho EU protestuje také proti chystaným popravám několika nezletilých. Poukazuje na to, že takové praktiky jsou v rozporu s mezinárodními závazky Íránu, a vyzývá, aby od nich bylo upuštěno.⁴²

S ohledem na nadcházející jednání o íránském **jaderném programu** varovali někteří evropští státníci (jmenovitě Angela Merkelová a Nicolas Sarkozy) Írán, že v případě jeho neochoty k vyjednávání jsou ochotni sáhnout k dalším sankcím, zejména v energetickém sektoru.⁴³ Předseda Rady Carl Bildt pak prohlásil, že pokud si Írán vybere cestu konfrontace, EU je připravena.⁴⁴

Další předpokládaný vývoj

Dne 1. října 2009 by se mělo konat jednání stálých členů RB OSN a Německa s Íránem ohledně jeho nukleárního programu. Těto schůzky se bude účastnit i Javier Solana, vysoký představitel pro SZBP.⁴⁵ EU nyní bude upírat svoji pozornost k výsledku těchto rozhovorů – jejich výsledky ovlivní další vývoj vzájemných vztahů. Vedoucí íránského jaderného programu Alí Akbar Sálehí se k vyjednávání vyjádřil v tom smyslu, že Írán má suverénní právo na atomovou energii, zde není o čem jednat. Nicméně v oblasti nešíření jaderných zbraní a mírového využití atomové energie je Írán „otevřený k dialogu“. Írán již předložil jednajícím stranám svoji pozici;

³⁷ Zpráva IAEA k dispozici [ZDE](#).

³⁸ Tato látka je použitelná pro civilní účely, nicméně po dalším obohacení jako štěpná látka v jaderné bombě.

³⁹ IranWatch.org, 1. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁴⁰ Více informací viz Přehled SZBP červen 2009.

⁴¹ Prohlášení předsednictví k dispozici [ZDE](#).

⁴² Prohlášení předsednictví k hrozcím popravám nezletilých k dispozici [ZDE](#).

⁴³ Viz Europolitics 3810, 4. 9. 2009.

⁴⁴ Viz Europolitics 3811, 7. 9. 2009.

⁴⁵ Viz Eubusiness.com, k nahlédnutí [ZDE](#).

ta se ovšem týká spíše blízkovýchodního mírového procesu a globálního nukleárního odzbrojení než jeho vlastního jaderného programu.⁴⁶

HONDURAS

Popis problematiky

Honduras je jednou z nejméně rozvinutých zemí střední Ameriky, nicméně od osmdesátých let byl politicky stabilní. Na konci června 2009 ale došlo k vojenskému puči, ve kterém byl levicově orientovaný prezident Manuel Zelaya vyhnán ze země a jako nový prezident dosazen Roberto Micheletti, dosavadní předseda honduraského zákonodárského sboru, Národního kongresu. Příčinou puče byla snaha honduraského prezidenta o uspořádání lidového hlasování o změně ústavy, jež by mu dovolila kandidovat na prezidenta znovu.⁴⁷ Nová honduraská vláda ponechala v účinnosti termín prezidentských voleb, který je stanoven na 29. listopadu 2009.⁴⁸ Existují ale obavy o jejich demokratičnost: podle zprávy Amnesty International z 19. srpna 2009⁴⁹ jsou účastníci pokojných demonstrací ve prospěch prezidenta Zelayi vystaveni násilí a svévolně zatýkáni.

Jádrem vztahů EU-Honduras je evropská podpora středoamerické integrace a rozvoje. Mezi roky 2007-2013 plánuje Komise poskytnout Hondurasu pomoc ve výši 223 milionů eur, z toho nejvíce na podporu sociální soudržnosti. Kromě toho od roku 2007 probíhá se zeměmi střední Ameriky jednání o nové asociační dohodě.⁵⁰

Jednání v institucích EU

EU ve svých reakcích zdůrazňovala především nutnost vrátit se k ústavnosti a dodržovat zásady právního státu, což znamená podporu návratu Manuela Zelayi k moci až do nových voleb. V reakci na dění v Hondurasu pozastavila rozpočtovou podporu, kterou Hondurasu poskytuje, omezila přísun rozvojové pomoci a pozastavila vyjednávání asociační dohody. Se současnou faktickou vládou dosud nenavázala kontakty a v této politice chce pokračovat i nadále.

Dne 15. září 2009 se situací v Hondurasu znovu zabývala Rada. Ve svých závěrech⁵¹ Rada vyjadřuje „hluboké znepokojení nad politickou krizí a porušováním ústavního pořádku v Hondurasu“. EU pohrozila dodatečnými sankcemi, pokud nebude

⁴⁶ Viz Eubusiness.com, k nahlédnutí [ZDE](#), NYTimes.com, 15. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁴⁷ Takto alespoň lidové hlasování bylo vykládáno. Soudní moc ho proto prohlásila za protiústavní, Zelaya však prohlašoval, že se jedná o pouhý průzkum, tj. nezávazné hlasování. Puč byl proveden těsně před začátkem hlasování.

⁴⁸ Více o Hondurasu i honduraské krizi na BBC.co.uk, 17. 8. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁴⁹ Zpráva Amnesty International o lidských právech v Hondurasu ke stažení [ZDE](#).

⁵⁰ Více o vztazích EU-Honduras k dispozici [ZDE](#).

⁵¹ Závěry Rady ke stažení [ZDE](#).

mírovým způsobem dosaženo shody založené na dohodě ze San José⁵². Aktivní v tomto směru je především Španělsko, které navrhuje zákaz cestování v zemích EU pro představitele honduraské faktické vlády. Na návrzích sankcí vůči Hondurasu se v současné době pracuje.

Mezinárodní reakce

Honduraský puč se setkal se všeobecným odsouzením ze strany mezinárodního společenství. Sousední země a země jižní Ameriky ze země stáhly své velvyslance, Světová banka zastavila poskytování pomoci. Mírně reagovaly USA, které sice zdůraznily, že je nutno se vrátit k ústavnímu pořádku a podpořily dohodu ze San José, ale nejsou nakloněny prezidentu Zelayovi, který zahraniční politiku Hondurasu směřuje spíše k Venezuele a USA kritizuje. Poskytování finančních prostředků nepozastavil Mezinárodní měnový fond, považovaný za instituci, v níž je vliv USA rozhodující. Stejně jako latinskoamerické země ale USA nechce uznat legitimitu prezidentských voleb, pokud by byly konány za současných podmínek.⁵³

Další předpokládaný vývoj

Na 29. listopad 2009 jsou v Hondurasu naplánovány prezidentské volby. EU se snaží svým tlakem přispět k tomu, aby již do těchto voleb byl obnoven stav odpovídající honduraské ústavě, tj. aby se prezident Zelaya vrátil do úřadu. Evropská komise, pracující na vyjednání asociační dohody, by chtěla obnovit jednání co nejdříve po očekávaných volbách. Naproti tomu Španělsko, zastávající tvrdou linii, nechce ani uznat legitimitu voleb. Toto stanovisko se ale v Radě zatím neprosadilo, protože např. Německo a Itálie doufají, že právě volby by mohly pomoci překonat politickou krizi v zemi.⁵⁴

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA, ZIMBABWE

Popis problematiky

Jihoafrická republika má ve svém regionu postavení hlavní mocnosti a je největší africkou ekonomikou, nicméně hlavní linie vztahů k EU vede přes evropskou rozvojovou pomoc. Evropská komise chce v období 2007-2013 poskytnout této zemi téměř miliardu eur. Pro léta 2009 a 2010 je aktuální především podpora základního vzdělávání.⁵⁵ Ve střednědobém výhledu by mělo dojít k vytvoření zóny volného obchodu. V roce 2007 bylo s Jihoafrickou republikou uzavřeno strategické partnerství, které posílilo vzájemné kontakty – konají se pravidelná ministerská setkání i summity.⁵⁶

⁵² Podle této dohody, zprostředkované prezidentem Kostariky, by se měl svržený prezident Zelaya do voleb vrátit k moci a měla by být vytvořena vláda národní jednoty. Účastníkům převratu by byla zaručena politická amnestie. Takové řešení je ale politicky neprůchodné – Roberto Micheletti ho již odmítl.

⁵³ Více o reakci USA na Guardian.co.uk, 21. 8. 2009 a 3. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁵⁴ Viz Euobserver.com, 16. 9. 2009.

⁵⁵ Viz tisková zpráva Komise, k dispozici [ZDE](#).

⁵⁶ Informace o vztazích EU-Jihoafrická republika [ZDE](#).

Vztahy EU se **Zimbabwe** jsou již tradičně napjaté. EU je silným kritikem porušování lidských práv v zemi, silně např. protestovala proti svévoli Mugabeho režimu po volbách v březnu 2008, kdy svůj nesouhlas vyjádřila v lednu 2009 zpřísněním sankcí proti zimbabwskému režimu.⁵⁷ EU je přesto hlavním dárce humanitární a rozvojové pomoci – od roku 2002 Zimbabwe obdrželo 572 milionů eur.⁵⁸

Summit s Jihoafrickou republikou, návštěva Zimbabwe

Dne 11. 9. 2009 proběhl druhý **summit EU-Jihoafrická republika**.⁵⁹ V jeho rámci byly diskutovány často skloňované problémy jako hospodářská krize nebo **klimatická změna**. V oblasti klimatické změny bylo dosaženo shody na snižování emisí, zdůrazněna byla nutnost zvýšeného financování adaptace rozvojových zemí.

V rámci jednání s Jihoafrickou republikou proběhla i návštěva **Zimbabwe**, první za posledních sedm let. Jihoafrická republika má silný zájem na stabilitě Zimbabwe a angažuje se ve vnitřních sporech jako zprostředkovatel. Na EU pak vyvíjí tlak směrem ke zrušení sankcí vůči Zimbabwe. EU ale prozatím s takovým krokem nesouhlasí.⁶⁰ Podle eurokomisaře pro rozvojovou a humanitární pomoc Karla de Guchta je třeba rozptýlit pochybnosti okolo implementace Všeobecné politické dohody (Global Political Agreement). Ta představuje rámec pro sdílení moci mezi bývalým režimem a opozicí a obě smluvní strany se obviňují z jejího porušování. Stále také existují zprávy o špatném stavu lidských práv v Zimbabwe.⁶¹

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

ROZŠÍŘENÍ – Přístupová jednání s Chorvatskem = Kapitola 4: Volný pohyb kapitálu - [13817/09](#)

Datum: 30. 9. 2009

Typ dokumentu: Návrh společného postoje EU LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument vymezuje oblasti, ve kterých Chorvatsko ještě musí docílit pokroku.

Přihláška republiky Albánie k členství v Evropské Unii – návrh závěrů Rady - [13741/09](#)

Datum: 29. 9. 2009

Typ dokumentu: Návrh závěrů Rady LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje návrh závěrů Rady pro zasedání dne 9. října 2009.

⁵⁷ Viz Přehled SZBP prosinec 2008, Euobserver.com, 27. 1. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁵⁸ Viz tisková zpráva Komise, 10. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

⁵⁹ Společné prohlášení k dispozici [ZDE](#).

⁶⁰ Viz Europolitics 3814, 10. 9. 2009.

⁶¹ Viz tisková zpráva Komise, 10. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#), popř. Euroskop.cz, 14. 9. 2009, k nahlédnutí [ZDE](#).

Příprava třetího summitu EU – Brazílie - [13811/09](#)

Datum: 29. 9. 2009

Typ dokumentu: Sdělení předsednictví LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje agendu summitu s Brazílií, který se bude konat dne 6. 10. 2009, a rovněž poslední návrh společného prohlášení, které by mělo být výstupem summitu.

Příprava summitu EU – Čína - [12346/09](#)

Datum: 28. 9. 2009

Typ dokumentu: Podklad předsednictví LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument je součástí diskuse nad prioritami a cíli EU pro příští summit EU – Čína, který se bude konat dne 30. listopadu 2009.

Súdán – závěry Rady - [13320/09](#)

Datum: 16. 9. 2009

Typ dokumentu: Závěry Rady

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje závěry Rady o Súdánu, přijaté dne 15. 9. 2009.

Jižní Kavkaz: orientační poznámka předsednictví - [13095/1/09](#)

Datum: 14. 9. 2009

Typ dokumentu: Orientační poznámka předsednictví LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje shrnutí vztahů EU s Arménií, Ázerbajdžánem a Gruzii.

Společný postoj Rady, kterým se prodlužuje společný postoj 2004/694/SZBP o dalších opatřeních na podporu účinného provádění mandátu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) - [12896/09](#)

Datum: 15. 9. 2009

Typ dokumentu: Společný postoj Rady LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument navrhuje prodloužit dobu použitelnosti společného postoje 2004/694/SZBP o dvanáct měsíců, tj. do 10. října 2011.

Příprava summitu EU-Indie - [13177/09](#)

Datum: 11. 9. 2009

Typ dokumentu: Sdělení předsednictví LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje cíle pro summit EU-Indie, připravené předsednictvím ve spolupráci s generálním sekretariátem Rady a Komisí.

Návrh společné akce Rady o poradní a pomocné misi Evropské unie pro reformu bezpečnostního sektoru v Konžské demokratické republice (EUSEC RD Congo) - [13030/09](#)

Datum: 9. 9. 2009

Typ dokumentu: Návrh společné akce Rady

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje informace o misi EUSEC RD Congo včetně informací o nákladech a sledovaných cílech.

Rozhodnutí, kterým se Europol zmocňuje k zahájení jednání s Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií o uzavření dohody o operativní spolupráci - [12972/09](#)

Datum: 9. 9. 2009

Typ dokumentu: Návrh rozhodnutí Rady

Obsah dokumentu: Dokument navrhuje Radě, aby schválila zahájení jednání o operativní spolupráci zahrnující předávání osobních údajů.

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz